

บางกระทู้โมเดล : ยุทธศาสตร์การพัฒนาเชิงพื้นที่เพื่อเสริมสร้างชุมชนน่าอยู่และ สร้างสรรค์อย่างยั่งยืน

Bang Krathum Model: Area Based Approach Strategies to Strengthen
Sustainable and Creative Communities

พระครูรัตนสุตาภรณ์¹ พระราชรัตนสุธี² พระครูปลัดสุวัฒนพุทธิกุล³ พระมหาเทวประภาส
วชิรญาณเมธี⁴ ณัฏยาณี บุญทองคำ⁵ จุมพต อ่อนทรวง⁶ และกษิติศร์ ชื่นวิทยา⁷

Phrkrurattanasutaphorn, Phrarajrattanasudhi, Phrakrupaladsuwattanabuddhikun,
Phramaha Tevaprapas Vajirayanamedhi, Nattayanee Boontongkham,
Chumphot Onsuang and Kasidit Chueinwittaya

Received: March 14, 2024

Revised: May 13, 2024

Accepted: May 26, 2024

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาและพัฒนากาท่องเที่ยวเชิงพระพุทธศาสนา และวัฒนธรรมในอำเภอบางกระทู้ จังหวัดพิษณุโลก และ 2) เสนอยุทธศาสตร์การพัฒนาเชิงพื้นที่ อำเภอบางกระทู้ จังหวัดพิษณุโลก เพื่อเสริมสร้างชุมชนน่าอยู่และสร้างสรรค์อย่างยั่งยืนตามแนวพระพุทธศาสนา เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ เป็นตัวแทนชุมชน หน่วยงานภาครัฐ พระสงฆ์ กลุ่มผู้เป็นบุคคลในท้องถิ่นในพื้นที่โดยตรงของอำเภอบางกระทู้ และนักท่องเที่ยว จำนวน 30 คน โดยการเลือกแบบเจาะจง และการสนทนากลุ่มเฉพาะกับผู้เกี่ยวข้อง จำนวน 10 คน ผลการวิจัย พบว่า 1) การพัฒนากาท่องเที่ยวเชิงพระพุทธศาสนาและวัฒนธรรมในอำเภอบางกระทู้ จังหวัดพิษณุโลก มี 6 ด้าน ได้แก่ 1.1) ด้านความสามารถในการจัดโปรแกรมการท่องเที่ยว

¹⁻⁶ วิทยาลัยสงฆ์พุทธชินราช; Buddhachinaraj Buddhist College

⁷ โรงเรียนระบือวิทยา; Rabeibwittaya School

ชุมชนควรเชื่อมโยงกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง 1.2) ด้านความสามารถในการเข้าถึง วัด เทศบาลและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรให้การสนับสนุนด้านการจัดทำสื่อโฆษณาประชาสัมพันธ์ 1.3) ด้านสิ่งดึงดูดใจควรจัดประสานงานระหว่างหน่วยงานที่เกี่ยวข้องด้านการท่องเที่ยวในการช่วยเหลือเรื่องการโฆษณา ประชาสัมพันธ์ 1.4) ด้านสิ่งอำนวยความสะดวก ควรจัดทำป้ายบอกทางหรือสถานที่ต่าง ๆ ให้ชัดเจน 1.5) ด้านกิจกรรม ควรสร้างอัตลักษณ์การท่องเที่ยวสู่ความเป็นเลิศ ความโดดเด่นของแหล่งท่องเที่ยวเชิงพระพุทธศาสนาและวัฒนธรรม และ 1.6) ด้านการให้บริการของแหล่งท่องเที่ยว ควรมีการจัดตั้งศูนย์บริการข้อมูลข่าวสารทางด้านการท่องเที่ยวตามจุดแหล่งท่องเที่ยวสำคัญต่าง ๆ และ 2) ยุทธศาสตร์การพัฒนาเชิงพื้นที่อำเภอบางกระทุ่ม จังหวัดพิษณุโลก เพื่อเสริมสร้างชุมชนน่าอยู่และสร้างสรรค์อย่างยั่งยืนตามแนวพระพุทธศาสนา โดยใช้หลักพุทธธรรมสัปปายะ 7 มาบูรณาการ สามารถสรุปได้ 4 ยุทธศาสตร์ คือ 2.1) การสร้างสภาพที่ดีทั้งสภาพกายและสภาพใจของคนในชุมชนอย่างยั่งยืน 2.2) การจัดการสิ่งแวดล้อมเพื่อให้สถานที่ต่าง ๆ ในชุมชนมีความน่าอยู่มากขึ้น 2.3) การป้องกันและแก้ไขปัญหาเสพติดในชุมชนอย่าง และ 2.4) การผลิตสินค้าทางเกษตรที่มีคุณภาพและปลอดภัย

คำสำคัญ: บางกระทุ่มโมเดล, การพัฒนาเชิงพื้นที่, ชุมชนน่าอยู่, ยุทธศาสตร์

Abstract

The purposes of this research article were 1) to study and develop Buddhist and cultural tourism in Bang Krathum District, Phitsanulok Province; and 2) to propose the strategies for area- based approach of Bang Krathum District, Phitsanulok Province, to build the sustainable and creative communities based on Buddhism. This research was a qualitative research. Key informants were community representatives, government agencies, monks, local people in the area of Bang Krathum District, and tourists, totaling 30 people, by purposive sampling and focus group discussions with 10 people involved. The research results found that 1) the development of Buddhist and cultural tourism in Bang Krathum District, Phitsanulok Province had 6 aspects: 1.1) in the aspect of ability to organize tourism programs, the communities should connect with relevant agencies, 1.2) in terms of the ability to access temples, municipalities, and relevant agencies, there should be support for

the production of advertising and public relations media, 1.3) in terms of attractions, there should be coordination between relevant tourism agencies to assist with advertising and public relations, 1.4) in the aspect of facilities, clear signs or locations should be provided, 1.5) in terms of activities, tourism identity should be created for excellence and the distinctiveness of Buddhist and cultural tourist attractions, and 1.6) in terms of tourist service, information centers for tourism should be established at various important tourist attractions, 2) the strategies for development of Bang Krathum District, Phitsanulok Province, to create sustainable and creative communities according to Buddhism by integrating Sappaya 7 can be summarized into 4 strategies: 2.1) creating good health in both physical and mental health of people in the communities sustainably, 2.2) managing the environment to make various places in the communities more livable, 2.3) preventing and solving drug problems in the communities effectively, 2.4) producing quality and safe agricultural products.

Keywords: Bang Krathum Model, Area Based Approach, Livable Community, Strategy

บทนำ

การท่องเที่ยวเป็นอุตสาหกรรมที่มีบทบาทสำคัญต่อการพัฒนาเศรษฐกิจของหลายประเทศทั่วโลก รัฐบาลของประเทศต่างจึงให้ความสำคัญในการเสริมสร้างขีดความสามารถในการแข่งขันเพื่อช่วงชิงส่วนแบ่งตลาดท่องเที่ยวโลก โดยเฉพาะประเทศในแถบเอเชียและอาเซียนต่างกำหนดกลยุทธ์ทางการตลาด เพื่อดึงนักท่องเที่ยวทั่วโลกเข้ามาท่องเที่ยวในประเทศตนเพิ่มมากขึ้น การกิจด้านการท่องเที่ยวจึงเป็นภารกิจที่ถูกผสมผสานกลมกลืนไปกับการพัฒนาประเทศในทุกมิติ (กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา, 2558)

การท่องเที่ยวอย่างมีความรับผิดชอบต่อสังคมและสิ่งแวดล้อม ไม่เพียงเป็นการสร้างความสุขในชีวิต แต่ยังสร้างความภาคภูมิใจให้กับนักท่องเที่ยวและภาคีที่เกี่ยวข้องในการร่วมสร้างการท่องเที่ยวที่ยั่งยืน ซึ่งเป็นหนึ่งในแนวทางการท่องเที่ยววิถีใหม่ (New Normal) เพื่อมุ่งเน้นรูปแบบการท่องเที่ยวที่ไม่ก่อให้เกิดผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม และพื้นที่ชุมชน มีการจัดการที่ยั่งยืน

ครอบคลุมไปถึงการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ และสิ่งแวดล้อม และการบูรณาการอย่างเป็นองค์รวม อย่างไรก็ตาม เพื่อให้บรรลุเป้าหมายที่กำหนดนั้น ในช่วงที่นักท่องเที่ยวชะลอการเดินทางระหว่างประเทศ หน่วยงานและภาคส่วนต่าง ๆ ควรให้ความสำคัญกับการยกระดับอุตสาหกรรมท่องเที่ยวในระยะยาว โดยการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานในแหล่งท่องเที่ยวอย่างเป็นระบบและมีความปลอดภัย พร้อมรองรับการท่องเที่ยววิถีใหม่เพื่อให้นักท่องเที่ยวตระหนักถึงความรับผิดชอบต่อตนเอง สังคม และสิ่งแวดล้อม รวมถึงการเว้นระยะห่างทางสังคมด้วย (สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2565)

อำเภอบางกระทุ่ม เป็นอำเภอหนึ่งของจังหวัดพิษณุโลกอยู่ทางใต้สุดของจังหวัด มีเขตติดต่อกับจังหวัดพิจิตร ซึ่งมีเรื่องราวทางด้านประวัติศาสตร์ โบราณคดีที่เก่าแก่ หากกล่าวถึงสถานที่ท่องเที่ยวในจังหวัดพิษณุโลกแล้วนั้น สถานที่ท่องเที่ยวจะอยู่ในอำเภอเมืองพิษณุโลก และพื้นที่ใกล้เคียงในตัวอำเภอ และมีการประชาสัมพันธ์ให้นักท่องเที่ยวให้ไปท่องเที่ยวในสถานที่ที่เป็นเมืองเก่าแก่และธรรมชาติที่งดงามของเมืองพิษณุโลกและภูเขาทางตะวันออกมากกว่า ในขณะที่วัดกันแทบไม่มีใครจะกล่าวถึงข้อมูลทางประวัติศาสตร์โบราณคดีในเขตอำเภอบางกระทุ่มเลย ทั้งที่ในเขตอำเภอบางกระทุ่มมีแหล่งท่องเที่ยวเชิงพระพุทธศาสนาและวัฒนธรรมจำนวนมาก (ธีระวัฒน์ แสนคำ, 2554) และเป็นแหล่งผลิตกล้วยตากซึ่งเป็นผลิตภัณฑ์สินค้าท้องถิ่นที่มีชื่อเสียงของจังหวัดพิษณุโลก ซึ่งพื้นที่ดังกล่าวมีความน่าสนใจไม่น้อย จึงเป็นเสมือนพื้นที่ที่ถูกลืมของนักท่องเที่ยวและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องทางด้านนี้

ดังนั้นผู้วิจัยจึงเห็นถึงความสำคัญของการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาศึกษา เพื่อกำหนดยุทธศาสตร์ร่วมกับหน่วยงาน/ชุมชน/เครือข่ายภาครัฐ โดยสอดคล้องกับแผนพัฒนาจังหวัด/ท้องถิ่นจากการพัฒนาของชุมชนภายใต้ภูมิปัญญาท้องถิ่นสู่การท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน ในพื้นที่อำเภอบางกระทุ่ม จังหวัดพิษณุโลก ซึ่งเป็นพื้นที่อำเภอรอยต่อกับจังหวัดพิษณุโลกจังหวัดพิจิตร ที่ชุมชนสามารถบริหารจัดการจนอยู่รอดได้ภายใต้วิกฤตดังกล่าว อีกทั้งบริบทพื้นที่ยังมีความหลากหลายสามารถนำปัจจัยการผลิตที่มีในพื้นที่มาเป็นจุดแข็งด้านภูมิปัญญาวิถีชีวิตวัฒนธรรมที่สำคัญอำเภอหนึ่งของจังหวัดพิษณุโลก เพื่อเสริมสร้างองค์ความรู้ใหม่ด้านวิชาการค้นหาศักยภาพและส่งเสริมภูมิปัญญาท้องถิ่นสู่การท่องเที่ยวที่ยั่งยืนเพื่อสร้างชุดความรู้ภูมิปัญญาของชุมชนเพื่อสร้างศักยภาพเชื่อมโยงท่องเที่ยวเชิงชุมชน ภายใต้ภูมิปัญญาท้องถิ่นสู่การท่องเที่ยวที่ยั่งยืนของอำเภอ บางกระทุ่ม จังหวัดพิษณุโลก เพื่อให้เกิดประโยชน์แก่ชุมชนอย่างแท้จริง

วัตถุประสงค์

1. เพื่อศึกษาพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงพระพุทธศาสนาและวัฒนธรรมในอำเภอบางกระทุ่ม จังหวัดพิษณุโลก
2. เพื่อเสนอยุทธศาสตร์การพัฒนาเชิงพื้นที่อำเภอบางกระทุ่ม จังหวัดพิษณุโลก เพื่อเสริมสร้างชุมชนน่าอยู่และสร้างสรรค์อย่างยั่งยืนตามแนวพระพุทธศาสนา

วิธีดำเนินการวิจัย

บทความวิจัยนี้เป็นการวิจัยเพื่อเสนอยุทธศาสตร์การพัฒนาเชิงพื้นที่อำเภอบางกระทุ่ม จังหวัดพิษณุโลก ในการเสริมสร้างชุมชนน่าอยู่และสร้างสรรค์อย่างยั่งยืนตามแนวพระพุทธศาสนา ผู้วิจัยได้เลือกใช้วิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ที่เน้นในหลักการค้นหาความรู้ที่เป็นความจริงจากแหล่งรากเหง้าของข้อมูลโดยแท้ (Grounded Theory Approach) กล่าวคือในขั้นตอนของการรวบรวมข้อมูลผู้วิจัยได้ลงพื้นที่เพื่อศึกษา ณ สถานที่จริงและทำการศึกษาเชิงลึกด้วยวิธีการสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้างกับผู้รู้ อาทิ กลุ่มผู้เป็นบุคคลในท้องถิ่นในพื้นที่โดยตรงของอำเภอบางกระทุ่ม นักท่องเที่ยว ประกอบด้วย

1. การศึกษาในเชิงเอกสาร (Documentary Study) แหล่งข้อมูลที่สำคัญในการวิจัยครั้งนี้ประกอบด้วยแหล่งข้อมูลจากเอกสารและหลักฐานที่เกี่ยวข้อง หนังสือ รายงานการวิจัย รายงานการประชุม ภาพถ่าย เอกสารแสดงความสัมพันธ์ที่แสดงให้เห็นถึงแนวคิด หลักการ ความเป็นมา รูปแบบ ความสัมพันธ์ กระบวนการสร้าง การพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนอาทิเช่น บทความเชิงวิชาการด้านการท่องเที่ยวของไทยเอกสารที่เผยแพร่ที่เป็นทางการและไม่เป็นทางการ ทั้งในส่วนของเอกสารที่เผยแพร่แหล่งท่องเที่ยวในอำเภอบางกระทุ่ม ด้านศิลปวัฒนธรรม ด้านภูมิปัญญาท้องถิ่น เอกสารเพื่อการปฏิบัติงานเอกสารอิเล็กทรอนิกส์ที่เผยแพร่ผ่านเว็บไซต์นอกจากแหล่งข้อมูลในรูปเอกสารต่าง ๆ ดังนี้

1.1 ศึกษา ค้นคว้า และรวบรวมข้อมูลจากเอกสารและหลักฐานที่เกี่ยวข้องทั้ง หนังสือ รายงานการวิจัย และเอกสารอื่น ๆ โดยอาศัยแนวคิดและแนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนอาทิเช่น บทความเชิงวิชาการด้านการท่องเที่ยวของไทยเอกสารที่เผยแพร่ที่เป็นทางการและไม่เป็นทางการทั้งในส่วนของเอกสารที่เผยแพร่แหล่งท่องเที่ยวในอำเภอบางกระทุ่ม ด้านศิลปวัฒนธรรม ด้านภูมิปัญญาท้องถิ่น และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเป็นกรอบในการศึกษา

1.2 ทำการศึกษาแนวคิดเกี่ยวกับการพัฒนา แนวคิดเกี่ยวกับยุทธศาสตร์ แนวคิดเกี่ยวกับการท่องเที่ยวโดยชุมชน สถานการณ์การท่องเที่ยวไทย และแนวคิดเกี่ยวกับหลักพุทธธรรมในการพัฒนาการท่องเที่ยว

1.3 ศึกษาแนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน เพื่อแสวงหาคำประกอบที่สำคัญในการเสนอยุทธศาสตร์การพัฒนาเชิงพื้นที่อำเภอบางกระทุ่ม จังหวัดพิษณุโลก เพื่อเสริมสร้างชุมชนน่าอยู่และสร้างสรรค์อย่างยั่งยืนตามแนวพระพุทธศาสนา

1.4 สรุปผลการศึกษาที่แสดงให้เห็นถึงแนวคิด หลักการ และเพื่อเสริมสร้างชุมชนน่าอยู่และสร้างสรรค์อย่างยั่งยืนตามแนวพระพุทธศาสนา

2. การศึกษาในภาคสนาม (Field Study) ในขั้นตอนของการรวบรวมข้อมูลผู้วิจัยได้ลงพื้นที่เพื่อศึกษา ณ สถานที่จริงและทำการศึกษาเชิงลึกด้วยวิธีการสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้างกับผู้รู้ อาทิ กลุ่มผู้เป็นบุคคลในท้องถิ่นในพื้นที่โดยตรงของอำเภอบางกระทุ่ม นักท่องเที่ยว โดยมีขั้นตอนการศึกษาค้นคว้า ดังนี้

2.1 คัดเลือกผู้ให้สัมภาษณ์ จำนวน 30 คน โดยการสุ่มแบบเจาะจง (Purposive Sampling) เพื่อให้ได้แนวทางการศึกษา ได้แก่ ผู้แทนเครือข่ายที่เข้าร่วมเป็นแกนนำในการสืบค้นภูมิปัญญา และต่อยอดพัฒนาผลิตภัณฑ์ชุมชน ประกอบด้วย หน่วยงานภาครัฐ ได้แก่ พัฒนาชุมชนจังหวัด พัฒนาชุมชนอำเภอ สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดพิษณุโลก สำนักงานการท่องเที่ยวและกีฬาจังหวัด หน่วยงานภาครัฐในพื้นที่

2.2 การสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ใช้เทคนิคการสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้าง (Semi-Structured Interview)

2.3 ศึกษาวิเคราะห์แนวคิด รูปแบบ แนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงพระพุทธศาสนาและวัฒนธรรมในอำเภอบางกระทุ่ม จังหวัดพิษณุโลก แบบมีส่วนร่วมกับชุมชน พร้อมทั้งและเสนอยุทธศาสตร์การพัฒนาเชิงพื้นที่อำเภอบางกระทุ่ม จังหวัดพิษณุโลก

2.4 สรุปผลการศึกษาวิจัย และข้อเสนอแนะ นำเสนอผลการศึกษาที่ได้ทั้งจากการศึกษาในเชิงเอกสารและภาคสนาม โดยนำมาวิเคราะห์ตามประเด็นที่สำคัญ เพื่อเสนอยุทธศาสตร์การพัฒนาเชิงพื้นที่อำเภอบางกระทุ่ม จังหวัดพิษณุโลก

3. การประชุมกลุ่มย่อย (Focus Group) โดยมีผู้ทรงคุณวุฒิที่มีความเกี่ยวข้องกับการส่งเสริมการท่องเที่ยว และตัวแทนในพื้นที่อำเภอบางกระทุ่ม จำนวน 10 คน เพื่อเสนอยุทธศาสตร์การพัฒนาเชิงพื้นที่อำเภอบางกระทุ่ม จังหวัดพิษณุโลก เพื่อเสริมสร้างชุมชนน่าอยู่และสร้างสรรค์อย่างยั่งยืนตามแนว

สรุปผลการวิจัย

การศึกษาวิจัยเรื่อง “บางกระท่อมโมเดล : ยุทธศาสตร์การพัฒนาเชิงพื้นที่เพื่อเสริมสร้างชุมชนน่ายุและสร้างสรรค์อย่างยั่งยืน” คณะผู้วิจัยได้ดำเนินการศึกษาแนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน จากเอกสารและการศึกษาเชิงคุณภาพภาคสนามในพื้นที่ศึกษา ทำให้ได้ผลการวิจัย ดังนี้

1. การพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงพระพุทธศาสนาและวัฒนธรรมในอำเภอบางกระท่อม จังหวัดพิษณุโลก พบว่า มี 6 ด้าน ดังนี้ 1.1) ด้านความสามารถในการจัดโปรแกรมการท่องเที่ยวชุมชนควรเชื่อมโยงกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องต่าง ๆ หรือแหล่งท่องเที่ยวในพื้นที่ใกล้เคียง เพื่อจัดกิจกรรมร่วมกัน 1.2) ด้านความสามารถในการเข้าถึง วัด เทศบาลและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรให้การสนับสนุนด้านการจัดทำสื่อโฆษณา ประชาสัมพันธ์ แนะนำให้นักท่องเที่ยว ทราบนานสื่อต่าง ๆ และควรมีแกนนำคอยอำนวยความสะดวกต่อการเดินทางเข้าถึงยังแหล่งท่องเที่ยวเชิงพระพุทธศาสนาและวัฒนธรรมให้นักท่องเที่ยว 1.3) ด้านสิ่งดึงดูด วัดควรจัดประสานงานระหว่างหน่วยงานที่เกี่ยวข้องด้านการท่องเที่ยวในการช่วยเหลือให้การสนับสนุนในเรื่องการโฆษณา ประชาสัมพันธ์ พร้อมทั้งร่วมกันปรับปรุง บูรณะ และพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในด้านความสะอาด ความปลอดภัย ความสวยงามของแหล่งท่องเที่ยว ส่งเสริมการจัดทำสตรีทอาร์ต จุดถ่ายภาพที่แสดงให้เห็นอัตลักษณ์ของชุมชน 1.4) ด้านสิ่งอำนวยความสะดวก วัด เทศบาลหรือหน่วยงานที่รับผิดชอบด้านการท่องเที่ยวควรจัดทำป้ายบอกทางหรือสถานที่ต่าง ๆ 1.5) ด้านกิจกรรม ควรสร้างอัตลักษณ์การท่องเที่ยว สู่ความเป็นเลิศ ความโดดเด่นของแหล่งท่องเที่ยวเชิงพระพุทธศาสนาและวัฒนธรรม เช่น จัดงานประเพณี กิจกรรมชุมชนสร้างสรรค์ แสดงวิถีชีวิตชุมชน สถาปัตยกรรมต่าง ๆ และถนนคนเดิน จำหน่ายของที่ระลึก ขนมหวานและกล้วยตากที่ผลิตจากคนในชุมชน โดยเผยแพร่ผ่านทางอาสาสมัครแม่คหะหรือทางระบบออนไลน์ และ 1.6) ด้านการให้บริการของแหล่งท่องเที่ยว ควรมีการจัดตั้งศูนย์บริการข้อมูลข่าวสารทางด้านการท่องเที่ยวตามจุดแหล่งท่องเที่ยวสำคัญต่าง ๆ จัดทำป้ายสื่อความหมายแหล่งท่องเที่ยว และจัดทำ QR Code เรื่องเล่าของแหล่งท่องเที่ยวและข้อมูลของพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงพระพุทธศาสนาและวัฒนธรรมในอำเภอบางกระท่อม จังหวัดพิษณุโลก

2. ยุทธศาสตร์การพัฒนาเชิงพื้นที่อำเภอบางกระท่อม จังหวัดพิษณุโลก เพื่อเสริมสร้างชุมชนน่ายุและสร้างสรรค์อย่างยั่งยืนตามแนวพระพุทธศาสนา พบว่า สามารถสรุปได้ 4 ยุทธศาสตร์ โดยใช้หลักพุทธธรรมสัปปายะ 7 มาบูรณาการ เนื่องจากสัปปายะ 7 เป็นหลักพุทธธรรมอันเป็นสิ่งที่สบาย, สบายเอื้อ, สิ่งเอื้อต่อการอยู่ดีและการที่จะพัฒนาชีวิต, สิ่งที่เหมาะสม อัน

เงื่อนไขในการเจริญภาวนาให้ได้ผลดี ช่วยให้สมาธิตั้งมั่น ไม่เสื่อมถอย เพราะเป็นหลักพุทธธรรมที่มีแนวทางการพัฒนาครอบครัวทั้งการจัดการบุคลากร สถานที่และสิ่งแวดล้อมให้เหมาะสมกับการพัฒนาชุมชนอย่างยั่งยืนได้ คือ 1) การสร้างสุขภาพที่ดีทั้งสุขภาพกายและสุขภาพใจของคนในชุมชนอย่างยั่งยืน 2) การจัดการสิ่งแวดล้อมเพื่อให้สถานที่ต่าง ๆ ในชุมชนมีความน่าอยู่มากขึ้น 3) การป้องกันและแก้ไขปัญหาเสพติดในชุมชน และ 4) การผลิตสินค้าทางเกษตรที่มีคุณภาพและปลอดภัย

อภิปรายผลการวิจัย

ผลการศึกษาวิจัยเรื่อง “บางกระท่อมโมเดล : ยุทธศาสตร์การพัฒนาเชิงพื้นที่เพื่อเสริมสร้างชุมชนน่าอยู่และสร้างสรรค์ อย่างยั่งยืน” สามารถอภิปรายผลการวิจัยได้ดังนี้

1. การพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงพระพุทธศาสนาและวัฒนธรรมในอำเภอบางกระท่อม จังหวัดพิษณุโลก พบว่า อำเภอบางกระท่อมมีแหล่งท่องเที่ยวเชิงพระพุทธศาสนาและวัฒนธรรมในอำเภอบางกระท่อม จังหวัดพิษณุโลก ที่มีความโดดเด่นและน่าสนใจ มีศักยภาพที่จะพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงพระพุทธศาสนาและวัฒนธรรม 3 แห่ง คือ 1) วัดสนามคลีตะวันตก อยู่ริมฝั่งแม่น้ำน่านทางทิศตะวันตกในเขตบ้านสนามคลี ตำบลสนามคลี เดิมมีชื่อว่า “วัดกัญชลีวนาราม” สร้างขึ้นเป็นวัดตั้งแต่สมัยอยุธยาตอนกลาง 2) วัดไพสุวรรณ อยู่ริมฝั่งแม่น้ำน่านทางทิศตะวันออกในเขตบ้านย่านโนนไพร ตำบลบ้านไร่ ซื่อบ้านย่านโนนไพรนั้น การที่พบไพลมากนี้ถือเป็นสิ่งที่แสดงให้เห็นว่าบริเวณนี้เคยเป็นที่ตั้งของชุมชนโบราณมาก่อนอย่างแน่นอน เพราะไพลเป็นได้ทั้งอาหารและเป็นสมุนไพรในการรักษาโรค ชาวบ้านในอดีตนิยมปลูกไว้ตามริมรั้วและหัวไร่ปลายนา และ 3) วัดโคกสลด อยู่ริมฝั่งแม่น้ำน่านทางทิศตะวันตก ในเขตบ้านโคกสลด ตำบลบ้านไร่ เป็นวัดโบราณน่าจะสร้างมาตั้งแต่สมัยอยุธยาตอนกลาง-ตอนปลาย ภายในวัดมีโบราณวัตถุสถานที่ที่มีรูปแบบสถาปัตยกรรมสำคัญและน่าสนใจ เช่น วิหาร ตามผนังวิหารมีลายปูนปั้นประดับอยู่บ้างเล็กน้อยภายในวิหารเป็นที่ประดิษฐาน “หลวงพ่โต” พระพุทธรูปปูนปั้นปางมารวิชัย

ส่วนชุมชนที่มีความสำคัญและมีความน่าสนใจในอำเภอบางกระท่อม จังหวัดพิษณุโลก ซึ่งมีศักยภาพที่สามารถพัฒนาให้เป็นชุมชนน่าอยู่และสร้างสรรค์อย่างยั่งยืนตามแนวพระพุทธศาสนา จำนวน 4 ชุมชน ได้แก่ 1) ชุมชนบ้านท่าตาล เป็นชุมชนที่มีแม่น้ำวังทองไหลผ่าน เดิมชุมชนนี้มีชื่อเรียกว่า “ท่าคลาน” เริ่มที่คำว่า “ท่า” ได้มาจากการที่มีลำคลองแควแม่น้ำวังทองไหลผ่าน และที่เรียกว่า “ท่าคลาน” เพราะชุมชนแห่งนี้ มีชื่อเสียงในการทำน้ำกระแช่ ชาวบ้านต่างถิ่นที่ผ่านมาที่นี้ส่วนมากจะต้องมาแวะตักน้ำกระแช่ แล้วก็นั่งดื่มกันจนเมาจึงต้องคลานกลับบ้านจึงเป็นคำพูดเล่น

ล้อเลียนกันว่า “บ้านท่าคลาน” ต่อมาชาวบ้านในหมู่บ้านเห็นว่าชื่อไม่ค่อยเป็นมงคล และเห็นว่าชุมชนของตนมีต้นตาลเป็นจำนวนมากสมควรที่จะนำมาเป็นสัญลักษณ์ของชุมชน จึงได้เปลี่ยนชื่อหมู่บ้านจากท่าคลาน มาเป็นชื่อว่า “ท่าตาล” และผู้คนที่ย้ายอยู่ในชุมชนส่วนใหญ่จะเป็นคนดั้งเดิม มีบ้างที่อพยพเข้ามาจากที่อื่น 2) ชุมชนบ้านสามเรือน ชุมชนบ้านสามเรือนที่ชื่อนี้เนื่องจากเมื่อก่อนตอนแรกในการเกิดหมู่บ้านครั้งแรกมีบ้านเพียงสามหลังจึงเรียกว่า “บ้านสามเรือน” ชุมชนบ้านสามเรือนเคยเป็นที่ตั้งของที่ว่าการอำเภอนครป่าหมากมาก่อน แต่ปัจจุบันชุมชนบ้านสามเรือนได้ย้ายมาขึ้นกับตำบลนครป่าหมาก อำเภอบางกระทุ่ม จังหวัดพิษณุโลก 3) ชุมชนบางกระทุ่ม ปัจจุบันเป็นศูนย์กลางการปกครอง เศรษฐกิจและสังคมของอำเภอบางกระทุ่ม ผู้คนในชุมชนนี้ส่วนใหญ่มาจากบรรพบุรุษที่อพยพมาจากจังหวัดราชบุรี จังหวัดเพชรบุรี จังหวัดกาญจนบุรี เพื่อตั้งหลักแหล่งบริเวณอำเภอบางกระทุ่มปัจจุบัน เห็นว่าเป็นภูมิประเทศที่อุดมสมบูรณ์มีน้ำท่า มีป่าทึบ แสดงถึงความบริสุทธิ์ จึงตั้งบ้านเรือนบริเวณซึ่งมีต้นไม้ขึ้นอยู่หนาแน่นเป็นต้นไม้ใหญ่ พุ่มใบหนา แต่ไม่มีผู้ใดรู้จักนามไม้ชนิดนี้ ชนกลุ่มนี้จึงเรียก “ต้นกระทุ่ม” และนามหมู่บ้านก็เรียก “บางกระทุ่ม” ต่อมากลายเป็น “บางกระทุ่ม” อีกนามหนึ่งของอำเภอนี้ในอดีตชื่ออำเภอ นครป่าหมาก เนื่องจากมีต้นหมากขึ้นมากมาย แต่ปัจจุบันบางกระทุ่มมีชื่อเสียงเรื่องกล้วยตาก และ 4) บ้านสนามคลีตะวันตก เป็นชุมชนที่อยู่สองฝั่งแม่น้ำน่านในท้องที่ตำบลสนามคลี ชุมชนแห่งนี้มีประวัติความเป็นมาว่า นานมาแล้วมีผู้เล่าสืบทอดกันมาว่า มีสองพี่น้องล่องเรือมาตามลำแม่น้ำน่านจากเมืองจีน มีชื่อว่า “ก่งจัน” กับ “ก่งคำ” เห็นสภาพภูมิประเทศเป็นถิ่นฐานที่อุดมสมบูรณ์เหมาะสมกับการปลูกพืช ทำสวนไร่นา จึงได้ตกลงกันขึ้นฝั่งปลูกหลักฐานทำมาหากิน และได้แต่งงานกับหญิงไทย ได้ร่วมกันสร้างวัดขึ้นทางฝั่งตะวันออกขึ้นเพื่อแสดงถึงความสามัคคีของทั้งสองพี่น้อง ท้องถิ่นนี้มีความเจริญรุ่งเรืองเรื่อยมาจนเป็นหมู่บ้านใหญ่ ทั้งสองตกลงที่จะแยกไปตั้งหมู่บ้านทางตะวันตก อีกฝั่งหนึ่งโดยมีแม่น้ำน่านกั้นอยู่ระหว่างกลาง ทางตะวันตก ก่งจันเป็นผู้ก่อตั้งวัดขึ้นอีก 1 วัด เดิมชื่อแรกใช้ชื่อว่า “วัดสนามคลี” ต่อมาไม่นานนักได้เปลี่ยนมาใช้ชื่อว่า “วัดสนามคลีศรีมงคลาราม” (ธีระวัฒน์ แสนคำ, 2554) แนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงพระพุทธศาสนาและวัฒนธรรมในอำเภอบางกระทุ่ม จังหวัดพิษณุโลก แบบมีส่วนร่วมของชุมชน มี 6 ด้าน คือ 1.1) ด้านความสามารถในการจัดโปรแกรมการท่องเที่ยว ชุมชนควรเชื่อมโยงกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องต่าง ๆ หรือแหล่งท่องเที่ยวในพื้นที่ใกล้เคียง เพื่อจัดกิจกรรมร่วมกัน 1.2) ด้านความสามารถในการเข้าถึงวัด เทศบาลและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรให้การสนับสนุนด้านการจัดทำสื่อโฆษณา ประชาสัมพันธ์ แนะนำให้นักท่องเที่ยวทราบผ่านสื่อต่าง ๆ และควรมีแกนนำคอยอำนวยความสะดวกต่อการเดินทางเข้าถึงยังแหล่งท่องเที่ยวเชิงพระพุทธศาสนาและวัฒนธรรมให้แก่นักท่องเที่ยว 1.3) ด้านสิ่งดึงดูด วัดควรจัด

ประสานงานระหว่างหน่วยงานที่เกี่ยวข้องด้านการท่องเที่ยวในการช่วยเหลือให้การสนับสนุนในเรื่อง การโฆษณา ประชาสัมพันธ์ พร้อมทั้งร่วมกันปรับปรุง บูรณะ และพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเชิง วัฒนธรรมในด้านความสะอาด ความปลอดภัย ความสวยงามของแหล่งท่องเที่ยว ส่งเสริมการจัดทำ สตรีทอาร์ต จัดถ่ายภาพที่แสดงให้เห็นอัตลักษณ์ของชุมชน 1.4) ด้านสิ่งอำนวยความสะดวก วัด เทศบาลหรือหน่วยงานที่รับผิดชอบด้านการท่องเที่ยวควรจัดทำป้ายบอกทางหรือสถานที่ต่าง ๆ 1.5) ด้านกิจกรรม ควรสร้างอัตลักษณ์การท่องเที่ยวสู่ความเป็นเลิศ ความโดดเด่นของแหล่ง ท่องเที่ยวเชิงพระพุทธศาสนาและวัฒนธรรม เช่น จัดงานประเพณี กิจกรรมชุมชนสร้างสรรค์ แสดง วิถีชีวิตชุมชน สถาปัตยกรรมต่าง ๆ และถนนคนเดิน จำหน่ายของที่ระลึก ขนมหวานและกล้วยตาก ที่ผลิตจากคนในชุมชน โดยเผยแพร่ผ่านทางอาสาสมัครภาคีเครือข่ายหรือทางระบบออนไลน์ และ 1.6) ด้านการให้บริการของแหล่งท่องเที่ยว ควรมีการจัดตั้งศูนย์บริการข้อมูลข่าวสารทางด้านการ ท่องเที่ยวตามจุดแหล่งท่องเที่ยวสำคัญต่าง ๆ จัดทำป้ายสื่อ ความหมายแหล่งท่องเที่ยว และจัดทำ QR Code เรื่องเล่าของแหล่งท่องเที่ยวและข้อมูลของพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงพระพุทธศาสนาและ วัฒนธรรมในอำเภอบางกระทุ่ม จังหวัดพิษณุโลก สอดคล้องกับการศึกษาของณัฏยาณี บุญทองคำ (2564) ที่พบว่า ความสำคัญของการพัฒนาชุมชน การพัฒนาเศรษฐกิจ และสังคมของประเทศ ผู้วิจัยได้แบ่งออกเป็น 4 ด้าน คือ 1) ด้านการเรียนรู้ การที่จะถ่ายทอดให้ประชาชนได้รับความรู้และ นำความรู้นั้น 2) ด้านการลงทุน การสร้างสังคมที่เข้มแข็งและอยู่ร่วมกันอย่างสงบสุข เพื่อให้เกิดการ พึ่งพาตัวเองได้ และแผ่ไปถึงสังคม 3) ด้านการดูแลสัมพันธภาพระหว่างสมาชิกเครือข่าย 4) ด้านการรักษาสัมพันธภาพระหว่างสมาชิก และสอดคล้องกับการศึกษาของพระครูปลัดสุวัฒน พุทธิคุณ (สุเทพ ดีเยี่ยม) และพระมหาเทวประภาส มากคล้าย (2566) พบว่า องค์ประกอบที่สำคัญ ต่อปัจจัยความสำเร็จเชิงกลยุทธ์ ในการจัดการสร้างศักยภาพด้านการท่องเที่ยว อำเภอเนินมะปราง จังหวัดพิษณุโลก แบ่งเป็น 7 ด้าน 12 กลยุทธ์ คือ ด้านการมีส่วนร่วมของชุมชน, ด้านขีด ความสามารถในการรองรับ, ด้านการบริการแก่นักท่องเที่ยว, ด้านการบริหารจัดการการท่องเที่ยว, ด้านผลิตภัณฑ์ชุมชนทางการท่องเที่ยว, ด้านกิจกรรมและกระบวนการท่องเที่ยว และด้านทรัพยากร การท่องเที่ยว โดยสรุปในสามด้านแรกที่มีความจำเป็น คือ ด้านการมีส่วนร่วมของชุมชน ที่ต้องมุ่ง ประเด็นความรับรู้ถึง การเข้าร่วมประชุมที่เกี่ยวข้องกับการจัดการแหล่งท่องเที่ยวในชุมชน ประเด็น การมีส่วนร่วมลงมติในการจัดทำโครงการ หรือกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับการจัดการแหล่งท่องเที่ยวใน ชุมชน เป็นต้น ด้านขีดความสามารถในการรองรับ คือ ต้องคำนึงถึงการจัดการแก้ไข ปริมาณขยะ หรือคำนึงถึงสภาพความเป็นธรรมชาติดั้งเดิมในชุมชน จากการที่มีนักท่องเที่ยวมาท่องเที่ยวในพื้นที่ (ด้านชีวกายภาพหรือด้านนิเวศ) รวมทั้งประเด็นจากผลกระทบต่อปริมาณการใช้ทรัพยากรน้ำ หรือ

ข้อจำกัดการใช้ลานจอดรถชุมชน (ด้านการจัดการและสิ่งอำนวยความสะดวก) ในระดับที่ชุมชนยอมรับได้แค่ไหนเพียงใด

2. ยุทธศาสตร์การพัฒนาเชิงพื้นที่อำเภอบางกระทุ่ม จังหวัดพิษณุโลก เพื่อเสริมสร้างชุมชนน่าอยู่และสร้างสรรค์อย่างยั่งยืนตามแนวพระพุทธศาสนา พบว่า ยุทธศาสตร์การพัฒนาเชิงพื้นที่มี 4 ยุทธศาสตร์ โดยใช้หลักพุทธธรรมสัปปายะ 7 มาบูรณาการ คือ 1) การสร้างสุขภาพที่ดีทั้งสุขภาพกายและสุขภาพใจของคนในชุมชนอย่างยั่งยืน ควรมีการสร้างสถานที่ออกกำลังกาย การมีลานกิจกรรมให้คนในชุมชนออกมาทำกิจกรรมทางกายจะเป็นการช่วยให้ คนในชุมชนมีสุขภาพดี มีความสุขมากขึ้นจากการพบปะ พูดคุยทำกิจกรรมร่วมกัน 2) การจัดการสิ่งแวดล้อมเพื่อให้สถานที่ต่าง ๆ ในชุมชนมีความน่าอยู่มากขึ้น ควรมีการจัดการขยะชุมชน เพราะขยะเป็นปัญหาสิ่งแวดล้อมที่ส่งผลกระทบต่อสุขภาพคนในชุมชน ทำให้มีกลิ่นรบกวน เกิดสัตว์พาหนะนำโรคจนทำให้สภาพแวดล้อมของชุมชน ไม่น่าอยู่ได้ แนวทางการจัดการขยะชุมชน ควรหาแกนนำคณะทำงานการจัดการขยะเพื่อทำการติดตาม ให้ความรู้ และสรุปผล สร้างความตระหนักถึงความสำคัญในการจัดการขยะแก่คนในชุมชน 3) การป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดในชุมชน ควรมีการสร้างสรรค์ชุมชนให้น่าอยู่ สร้างชุมชนปลอดภัยยาเสพติด ผลกระทบจากปัญหายาเสพติดในชุมชนจะก่อให้เกิดปัญหาอาชญากรรม การลักขโมย ความไม่ปลอดภัยต่อร่างกายและชีวิตของคนในชุมชน ส่งเสริมความรู้ให้คนในชุมชนรู้ถึงโทษของยาเสพติด สอดส่องดูแลคนในครอบครัวไม่ให้ลองยาเสพติดและใช้เวลาว่างร่วมกันให้อบอุ่น ช่วยชุมชนในการต่อต้านยาเสพติด และ 4) การผลิตสินค้าทางเกษตรที่มีคุณภาพและปลอดภัย ควรสร้างชุมชนเกษตรอินทรีย์ หลายชุมชนที่หาเลี้ยงชีพด้วยอาชีพเกษตรกรส่วนใหญ่ใช้สารเคมีในการเพาะปลูก เช่น นาข้าว ไร่อ้อย แปลงผัก ทำให้เสียสุขภาพในระยะยาว แล้วยังส่งผลเสียต่อชุมชนเรื่องสิ่งแวดล้อมเป็นพิษอีกด้วย เคล็ดลับสร้างชุมชนเกษตรอินทรีย์ หาเกษตรกรต้นแบบเพื่อเริ่มทำการเกษตรแบบอินทรีย์ ทดลองเพาะปลูกด้วยวิธีเกษตรอินทรีย์ เปรียบเทียบผลกำไร ต้นทุนให้คนในชุมชนเห็นว่าทำเกษตรอินทรีย์ดีกว่าอย่างไร ตลอดจนจัดตั้งตลาดนัดชุมชน ส่งเสริมให้คนในชุมชนได้มีสถานที่สำหรับขายสินค้าที่ตัวเองทำ โดยไม่ผ่าน พ่อค้าคนกลาง

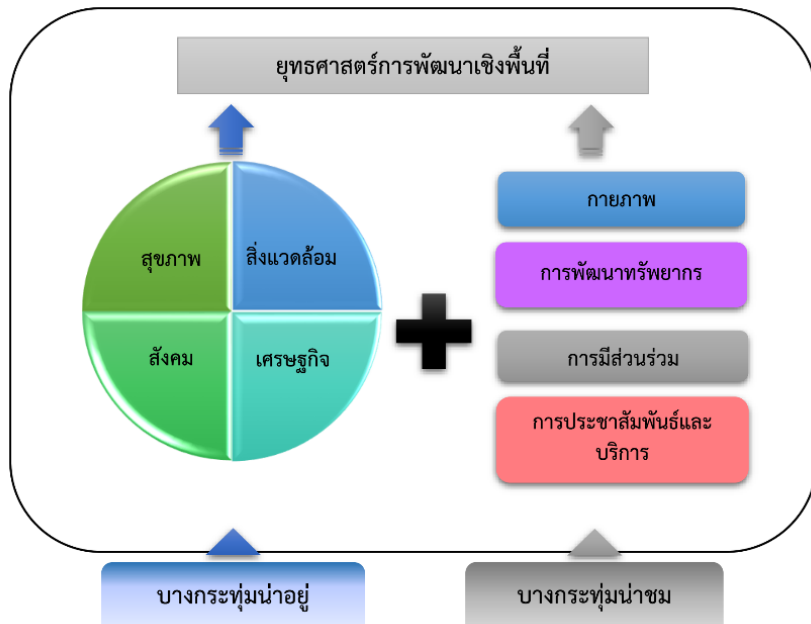
ในขณะเดียวกันแนวทางการพัฒนาชุมชนในอำเภอบางกระทุ่ม จังหวัดพิษณุโลก ให้เป็นชุมชนน่าอยู่และสร้างสรรค์อย่างยั่งยืนตามแนวพระพุทธศาสนา พบว่า “สัปปายะ 7” เป็นหลักพุทธธรรมที่สามารถนำมาใช้พัฒนาชุมชนในอำเภอบางกระทุ่ม จังหวัดพิษณุโลก ให้เป็นชุมชนน่าอยู่และสร้างสรรค์อย่างยั่งยืนได้ เนื่องจากสัปปายะ 7 เป็นหลักพุทธธรรมอันเป็นสิ่งที่สบาย, สบายเอื้อ, สิ่งเอื้อต่อการอยู่ดีและการที่จะพัฒนาชีวิต, สิ่งที่เหมาะสม อันเกี่ยวเนื่องในการเจริญภาวนาให้ได้ผลดี

ช่วยให้สมาธิตั้งมั่น ไม่เสื่อมถอย ซึ่งประกอบไปด้วย 1) อาวาสสัปปายะ คือ ที่อยู่อันเหมาะสม เช่น ปลอดภัย ไม่พลุกพล่านจอแจ 2) โจรสัปปายะ คือ แหล่งอาหารอันนวย ที่เพียบบริบูรณ์ที่ที่เหมาะสม เช่น มีหมู่บ้านหรือชุมชนที่มีอาหารบริบูรณ์อยู่ไม่ใกล้ไม่ไกลเกินไป 3) ภัตสัปปายะ คือ การพูดคุยที่เหมาะสม เช่น พูดคุยเล่าขานกันแต่ในกถา 10 และพูดแต่พอประมาณ ข่าวดสารและสื่อสารที่เอื้อปัญญา 4) บุคคลสัปปายะ คือ บุคคลที่ถูกกันเหมาะสม เช่น ไม่มีคนร้าย แต่มีท่านผู้ทรงคุณธรรม ทรงภูมิปัญญาเป็นที่ปรึกษาเหมาะสมใจ 5) โภชนสัปปายะ คือ อาหารที่เหมาะสม เช่น ถูกกับร่างกาย เกื้อกูลต่อสุขภาพ ฉ้น/รับประทานไม่ยาก 6) อุตุสัปปายะ คือ ดินฟ้าอากาศธรรมชาติแวดล้อมที่เหมาะสม เช่น ไม่หนาวเกินไป ไม่ร้อนเกินไป เป็นต้น 7) อิริยาปถสัปปายะ คือ อิริยาปถที่เหมาะสม เช่น บางคนถูกกับกิจกรรม บางคนถูกกับนั่ง ตลอดจนมีการเคลื่อนไหวที่พอดี มีอิริยาบถสมดุล

หลักพุทธธรรม “สัปปายะ 7” จึงสามารถนำมาปรับบูรณาการใช้ในการพัฒนาชุมชนในอำเภอบางกระทุ่ม จังหวัดพิษณุโลก ให้เป็นชุมชนน่าอยู่และสร้างสรรค์อย่างยั่งยืน และสร้างยุทธศาสตร์การเสริมสร้างชุมชนน่าอยู่และสร้างสรรค์อย่างยั่งยืนตามแนวพระพุทธศาสนาของชุมชนในอำเภอบางกระทุ่ม จังหวัดพิษณุโลก เพราะเป็นหลักพุทธธรรมนี้มีแนวทางการพัฒนาครอบคลุมทั้งการจัดการบุคลากร สถานที่และสิ่งแวดล้อมให้เหมาะสมกับการพัฒนาชุมชนอย่างยั่งยืนได้สอดคล้องกับการศึกษาของวงศ์ระวิทย์ น้อมนำทรัพย์ (2561) พบว่า แผนยุทธศาสตร์การพัฒนากองเทียวเชิงพุทธศาสนาอย่างยั่งยืนในจังหวัดนครปฐม ประกอบด้วย 4 ยุทธศาสตร์ คือ 1) ยุทธศาสตร์การพัฒนากองเทียวเชิงพุทธศาสนาเพื่อปลูกจิตสำนึก ด้านการอนุรักษ์วัฒนธรรม 2) ยุทธศาสตร์การพัฒนากองเทียวเชิงพุทธศาสนา เพื่ออนุรักษ์สิ่งแวดล้อม 3) ยุทธศาสตร์การพัฒนากองเทียวเชิงพุทธศาสนา เพื่อสนับสนุนให้มีการพัฒนาเศรษฐกิจท้องถิ่นและกระจายรายได้สู่ชุมชน และ 4) ยุทธศาสตร์การพัฒนากองเทียวเชิงพุทธศาสนา เพื่อเป็นต้นแบบการพัฒนาสังคมอย่างยั่งยืน สอดคล้องกับการศึกษาของนางลักษณ์ จีวจู และคณะ (2558) พบว่า กลยุทธ์ในการขับเคลื่อนการพัฒนาหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียง โดยมุ่งที่จะพัฒนาสู่การเป็นชุมชนต้นแบบด้านเศรษฐกิจพอเพียงทั้งหมด 4 ด้าน คือ ด้านจิตใจและสังคม ด้านเศรษฐกิจ ด้านการเรียนรู้ และด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ซึ่งในชุมชนให้ความร่วมมือในการพัฒนาชุมชนเป็นอย่างดี และเมื่อกลุ่มครัวเรือนต้นแบบนำไปขยายผลก็จะเป็แรงผลักดันให้กลุ่มชาวบ้านเกิดความสนใจ และดำเนินชีวิตตามแนวทางชีวิตแบบพอเพียง โดยน้อมนำแนวคิดหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง มาประยุกต์ใช้ภายในชุมชน ซึ่งจะส่งผลให้ชุมชนมีชีวิตที่ดีสามารถพึ่งตนเองได้อย่างยั่งยืน สมาชิกในชุมชนเกิดความสุข และเป็นแนวทางการพัฒนาการเป็นชุมชนต้นแบบต่อไป

องค์ความรู้ใหม่

ผู้วิจัยขอนำเสนอองค์ความรู้ใหม่จากการวิจัย ดังนี้

ภาพที่ 1 องค์ความรู้ที่ได้จากการวิจัย

จากแผนภาพข้างต้น จะเห็นว่ายุทธศาสตร์การพัฒนากการท่องเที่ยวเชิงพระพุทธศาสนา และวัฒนธรรม อำเภอบางกระทุ่ม จังหวัดพิษณุโลก แบบบูรณาการตามแนวพระพุทธศาสนา จะประกอบไปด้วย 4 ปัจจัย ได้แก่ 1) กายภาพ 2) การพัฒนาทรัพยากร 3) การมีส่วนร่วม และ 4) การประชาสัมพันธ์และบริการ ในส่วนยุทธศาสตร์การเสริมสร้างชุมชนน่าอยู่และสร้างสรรค์อย่างยั่งยืน ตามแนวพระพุทธศาสนาของชุมชนในอำเภอบางกระทุ่ม จังหวัดพิษณุโลก จะประกอบไปด้วย 4 ยุทธศาสตร์ ได้แก่ 1) สุขภาพ 2) สิ่งแวดล้อม 3) สังคม และ 4) เศรษฐกิจ

ข้อเสนอแนะ

จากผลการวิจัย ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะ ดังนี้

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1. สำหรับหน่วยงานหรือการสนับสนุนจากภายนอกชุมชน ซึ่งเป็นหน่วยงานของภาครัฐที่มีส่วนเกี่ยวข้อง ควรส่งเสริมสนับสนุน และเป็นผู้ที่นำข้อมูลความรู้ที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนา

ชุมชน ไปใช้เพื่อการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงพระพุทธศาสนาและวัฒนธรรมในอำเภอบางกระทุ่ม อย่างเป็นระบบและเป็นรูปธรรม

2. องค์การปกครองส่วนท้องถิ่น ควรนำยุทธศาสตร์การพัฒนาเชิงพื้นที่อำเภอบางกระทุ่ม จังหวัดพิษณุโลก เพื่อเสริมสร้างชุมชนน่าอยู่และสร้างสรรค์อย่างยั่งยืนตามแนวพระพุทธศาสนา ไปประยุกต์ใช้อย่างเป็นระบบและเป็นรูปธรรม มีการกำหนดวิสัยทัศน์ในการเสริมสร้างชุมชนให้น่าอยู่และสร้างสรรค์อย่างชัดเจนเป็นไปในทิศทางเดียวกัน ควรร่วมมือและประสานงานกับหน่วยงานราชการต่าง ๆ เช่น สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดพิษณุโลก สำนักงานพัฒนาชุมชนจังหวัดพิษณุโลก เป็นต้น และมีการสร้างเครือข่ายองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเพื่อร่วมมือกันในการพัฒนาชุมชน เพื่อมารับใช้ชุมชนท้องถิ่น โดยการพัฒนา ส่งเสริมอาชีพ เพิ่มรายได้จากสิ่งที่มีอยู่ต่อไป

ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

ชุมชนอำเภอบางกระทุ่ม จังหวัดพิษณุโลก สามารถนำข้อมูล ไปประยุกต์ใช้ในการจัดการพัฒนาชุมชน ร่วมกับแผนปฏิบัติการที่โครงการ OTOP นวัตกรรมของกรมพัฒนาชุมชน กระทรวงมหาดไทย ได้ดำเนินการไว้แล้ว เพื่อส่งเสริมให้เกิดการพัฒนาชุมชนควบคู่ไปกับการท่องเที่ยวชุมชน อย่างยั่งยืนในอนาคตต่อไป

เอกสารอ้างอิง

- กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา. (2558). *ยุทธศาสตร์การท่องเที่ยวไทย พ.ศ. 2558-2560*. กรุงเทพฯ : กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา.
- ณัฏยาณี บุญทองคำ. (2564). การพัฒนาศักยภาพเครือข่ายศูนย์การเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียง จังหวัดพิษณุโลก. *วารสารการบริหารนิติบุคคลและนวัตกรรมท้องถิ่น*, 7(2), 241-251.
- ธีระวัฒน์ แสนคำ. (2554). บางกระทุ่ม : เขตลูกกลมที่กำลังจะถูกเปิดเผย. *วารสารเมืองโบราณ*, 37(2), 24-30.
- นงลักษณ์ จี๊จู้ และคณะ. (2558). *การถอดบทเรียนความสำเร็จการเป็น ชุมชนต้นแบบด้านเศรษฐกิจพอเพียง เพื่อนำมาพัฒนาชุมชนบ้านวังน้ำแดง หมู่ที่ 5 ตำบลท่ามะเขือ อำเภอลองชุลง จังหวัดกำแพงเพชร*. (รายงานการวิจัย). กำแพงเพชร : คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏกำแพงเพชร.
- พระครูปลัดสุวัฒนพุทธคุณ (สุเทพ ดีเยี่ยม) และพระมหาเทพประภาส มากคล้าย. (2566). การสร้างศักยภาพด้านการท่องเที่ยวอำเภอนิคมบ่งพร จังหวัดพิษณุโลก. *วารสาร มจร สังคมศาสตร์ปริทรรศน์*, 12(5), 246-261.

วงศ์ระวิทย์ น้อมนำทรัพย์. (2561). แผนยุทธศาสตร์การพัฒนากองท่องเที่ยวเชิงพุทธศาสนาอย่างยั่งยืนในจังหวัดนครปฐม. (วิทยานิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการการท่องเที่ยว). บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยพะเยา.

สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2565). แผนแม่บทภายใต้ยุทธศาสตร์ชาติ ประเด็นที่ 5 การท่องเที่ยว. เข้าถึงได้จาก http://nsr.nesdc.go.th/wp-content/uploads/2022/03/11_NS-05_070365.pdf.

